

DRŽAVNA PODRŠKA FINANSIRANJU RAZVOJA VINOGRADARSTVA, PROIZVODNJE VINA I VINSKOG TURIZMA U SRBIJI

Dr Gordana Radović¹, prof. dr Zorica Vasiljević², prof. dr Radovan Pejanović³

Sažetak

Cilj rada je da predstavi aktuelne mere agrarne politike usmerene ka podršci razvoju vinogradarstva i proizvodnji vina u Srbiji. Prosečna cena hektara vinograda u Srbiji je oko 7.000 evra, a procena je da su potrebna ulaganja u svrhu zasnivanja i razvoja kvalitetne proizvodnje oko 30.000 evra. Imajući u vidu da većina poljoprivrednih subjekata ne raspolaže sopstvenom akumulacijom, odnosno izvorima samofinansiranja, kao i da su bankarski krediti nepovoljni za većinu proizvođača, finansijska podrška države je neophodna u cilju razvoja vinogradarstva i proizvodnje vina u Srbiji. U radu su predstavljene mere agrarne politike u Srbiji u 2017. godini i to: podsticaji za pripremu i analizu zemljišta, proizvodnju sadnog materijala, sertifikaciju i klonsku selekciju, za nabavku sadnica vinove loze, podsticaji za pojedinačne proizvođače vina, kao i za udruženja proizvođača vina. U radu je predstavljena i podrška države u svrhu razvoja vinskog turizma u Srbiji, koja se u prethodnim godinama, pretežno, zasnivala na postavljanju turističke signalizacije i na definisanju vinskih puteva.

Ključne reči: finansiranje, državna podrška, razvoj, vinogradarstvo, proizvodnja vina, vinski turizam, Srbija

Uvod

Na području današnje Republike Srbije vinova loza je počela da se gaji 232. godine, u toku vladavine cara Marka Aurelija Proba, koji je lično te godine zasadio prve čokote vinove loze na padinama Fruške gore. Vinogradarstvo doživljava svoje „zlatno doba“ u srednjovekovnoj Srbiji, u toku vladavine dinastije Nemanjića od 11. do 14. veka, „kada počinje da se stvara tradicija, pa i verski i nacionalni kult gajenja vinove loze i proizvodnje vina“ (Trmčić, 2010). Prvo označavanje vina urađeno je u Srbiji polovinom XIV veka, a moderan način kontrole proizvodnje vina sa geografskim

¹ Dnevnik-Poljoprivrednik“, AD Novi Sad

² Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Beogradu

³ Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Novom Sadu

poreklom datira iz 1929. godine. Prema statističkim podacima na teritoriji Srbije 1955. godine bilo je oko 135.000 hektara vinograda. Tokom druge polovine XX veka površine pod vinovom lozom su se kontinuirano smanjivale. Početkom XXI veka, odnosno u 2011. godini u Srbiji je pod vinogradima bilo svega 56.434 hektara. Procenjuje se da su aktuelne realne površine pod vinogradima (površine pod „aktivnim“ vinogradima) manje i da iznose nešto više od 20.000 hektara (Jakšić, 2012).

Razlozi za dugogodišnju tendenciju opadanja proizvodnje grožđa i vina u Srbiji su: (a) loši tržišni uslovi (niska otkupna cena grožđa); (b) propadanje velikih vinarija koje su otkupljivale grožđe od malih proizvođača; (c) loš sortiment vinove loze i dugogodišnja proizvodnja vina niskog kvaliteta; (d) nepostojanje jasne zakonske regulative i jasne kategorizacije kvaliteta vina u prethodnom periodu; (e) nepostojanje modernih prerađivačkih kapaciteta; (f) loš imidž i nedovoljna medijska promocija domaćih vina; (g) uvoz jeftinog vina i grožđa iz BJR Makedonije i (h) gubitak poverenja kupaca u kontrolu kvaliteta domaćih vina. Površine pod vinogradima u Srbiji su pretežno (80%) u individualnom/privatnom vlasništvu. Od privrednih subjekata najveće površine (1.700 hektara) poseduje kompanija „Vrščki vinogradi“ iz Vršca (Jakšić, 2012).

Sortiment vinskih sorti vinove loze u Srbiji danas sačinjavaju: autohtone sorte, stare odomaćene sorte, introdukovane, zapadnoevropske i novostvorene domaće sorte. Autohtone sorte su danas veoma malo zastupljene u domaćem sortimentu i u njih se ubrajaju: Slankamenka crvena, Plovdina crna, Kevidinka - Ružica, Smederevka, Skadarka, Prokupac, Kreaca, Bagrina, Tamjanika crna i bela, kao i Seduša. Stare odomaćene sorte su: Frankovka, Portugizec, Traminer, Muskat krokan i Rizling italijanski. U introdukovane sorte spadaju: Šardone, Rizling, Pino blan-Burgundac beli, Sovinjon, Muskat otonel, Žuti muskat. Od crnih sorti to su: Pino noir, Merlo i Kaberne sovinjon. Novostvorene domaće sorte vinove loze su: Neoplanta, Sirmijum, Župljanka, Sila, Nova dinka, Godominka, Kladovska bela, a od crnih sorti Probus, Rumenika, Jagodinka, Srpski rubin, Župski bojadiser, Krajinski bojadiser, Evita i dr. (Korać, 2012).

Vinski turizam, kao jedan od oblika ruralnog turizma, ima finansijski potencijal da u značajnoj meri omogući revitalizaciju vinogradarstva i vinarstva u Srbiji. Navedena tvrdnja se može argumentovati činjenicom da vinski putevi, koji predstavljaju najčešću formu vinskog turizma, doprinose atraktivnosti turističke destinacije, a time i njenoj posećenosti. Razvoj ruralnog turizma povećava ekonomsku snagu

poljoprivredno-turističkih gazdinstava, a time omogućava i finansijska ulaganja u nove zasade vinograda, odnosno predstavlja zamajac revitalizacije vinogradarstva i vinarstva (Radović i Pejanović, 2013).

Konkretno, vinski turizam podrazumeva turističko putovanje koje uključuje posetu vinogradima, vinarijama, vinskim festivalima i izložbama vina, pri čemu degustacija vina i/ili doživljaj atrakcije vinogradarske regije predstavlja primarni motiv za putovanje. Vinski turizam je najčešće povezan sa gastronomskim, te se zajedno nazivaju enogastronomski turizam (Rabotić, 2012). Vinski turizam se u savremenom obliku najčešće manifestuje kroz vinske puteve koji se razvijaju u ruralnim područjima koja uz razvoj vinogradarstva imaju i potencijale za razvoj turizma.

Vinski put „predstavlja poseban oblik prodaje vina, ugostiteljskih, turističkih i poljoprivrednih proizvoda jednog vinarskog kraja” (Pivac, 2012). Potrebno je da vinski put sadrži „scenarijo kretanja gostiju, kao i organizaciju različitih događaja“ (Kušen, 1999). Prema (Pivac, 2012) vinski put predstavlja poseban oblik prodaje vina, ugostiteljskih, turističkih i poljoprivrednih proizvoda jednog vinarskog kraja, a turistička ponuda vinskog puta obuhvata i bliže turističke atrakcije, koje nisu direktno na trasi puta, a povećavaju etno-turističku ponudu.

Ključnu ulogu u revitalizaciji sektora vinogradarstva i vinarstva, a time i u postavljanju temelja vinskog turizma, kao i u definisanju vinskih puteva ima država. Podrška države je potrebna i u finansijskom i strateškom smislu. U Srbiji ona je bila prisutna poslednjih godina i pretežno se realizovala preko Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (Radović i Pejanović, 2013). Podrška države je potrebna i u strateškom smislu, kako u cilju razvoja vinogradarstva, tako i u pogledu razvoja vinskog turizma kao veoma rasprostranjenog i značajnog oblika ruralnog turizma na području Srbije.

U tu svrhu potrebno je da se u narednom periodu usvoji Strategija održivog razvoja ruralnog turizma, kao poseban planski razvojni dokument, sa jasno definisanim razvojnim prioritetima i modalitetima finansiranja razvoja svih segmenata ruralne turističke ponude. U Strategiji održivog razvoja ruralnog turizma potrebno je da se definišu razvojni prioriteti, odnosno oblici ruralnog turizma koje je moguće razvijati u pojedinim delovima Republike Srbije. Potrebno je da se razvoj zasniva na principima održivosti posmatrano sa ekološkog, ekonomskog i sociološkog aspekta (Radović i Vasiljević, 2016). Vinski turizam bi trebalo da bude svrstan u razvojne prioritete, imajući u vidu raspoložive resurse, kao i aktuelnu tražnju na domaćem i

međunarodnom turističkom tržištu. U cilju razvoja ovog oblika ruralnog turizma neophodna je i strateška i finansijska podrška države razvoju vinogradarstva, odnosno proizvodnji vina.

Metodologija

Cilj rada je da predstavi aktuelne mere agrarne politike u Republici Srbiji usmerene ka podršci razvoja vinogradarstva i proizvodnje vina. Imajući u vidu da većina poljoprivrednih subjekata ne raspolaže sopstvenom akumulacijom, odnosno izvorima samofinansiranja, kao i da su bankarski krediti nepovoljni za većinu proizvođača, finansijska podrška države je neophodna u cilju razvoja vinogradarstva i proizvodnje vina. Podrška države je neophodna i u svrhu razvoja vinskog turizma, kao jednog od oblika ruralnog turizma.

U radu se koriste metode analize i sinteze, kao i deskriptivni metod. U svrhu analize mera agrarne politike usmerenih na podršku razvoja vinogradarstva i proizvodnje vina u Srbiji korišćena je dostupna literatura iz predmetne problematike. Takođe su korišćene dostupne publikacije Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije (Informator Podsticajna sredstva u 2017. godini, 2017). U radu su predstavljene mere agrarne politike u Srbiji u 2017. godini i to: podsticaji za pripremu i analizu zemljišta, proizvodnju sadnog materijala, sertifikaciju i klonsku selekciju, za nabavku sadnica vinove loze, podsticaji za pojedinačne proizvođače vina, kao i za udruženja proizvođača vina.

Podrška države razvoju vinogradarstva

Podrška države razvoju vinogradarstva u Srbiji definisana je: Pravilnikom o podsticajnim programima za unapređenje konkurentnosti za investicije u fizičku imovinu poljoprivrednog gazdinstva kroz podršku podizanja višegodišnjih proizvodnih zasada voćaka, vinove loze i hmelja (Službeni glasnik Republike Srbije br. 37/2017); Pravilnikom o korišćenju podsticaja za proizvodnju sadnog materijala, sertifikaciju i klonsku selekciju (Službeni glasnik Republike Srbije br. 48/2013) i Pravilnikom o podsticajnim programima za investicije u poljoprivredu za unapređenje konkurentnosti i dostizanje standarda kvaliteta kroz podršku unapređenja kvaliteta vina i rakije (Službeni glasnik Republike Srbije br. 48/2013 i 33/2016).

Pravilnikom o podsticajnim programima za unapređenje konkurentnosti za investicije u fizičku imovinu poljoprivrednog gazdinstva kroz podršku podizanja višegodišnjih

proizvodnih zasada voćaka, vinove loze i hmelja definisani su podsticaji programima za investicije u poljoprivredi, unapređenje konkurentnosti i dostizanje standarda kvaliteta kroz podsticanje podizanja višegodišnjih zasada, a u okviru njih i zasada vinove loze. Podsticaji za podizanje proizvodnih zasada obuhvataju podršku programima koji se odnose na podizanje novih intenzivnih proizvodnih zasada sa savremenom tehnologijom gajenja vinove loze, sa naslonom, kao i na pripremu zemljišta za podizanje proizvodnih zasada. Pravo na podsticaje imaju fizička lica, odnosno registrovana poljoprivredna gazdinstva, preduzetnici, pravna lica, privredna društva, zemljoradničke zadruge, naučno-istraživačke organizacije, škole, zadužbine, manastiri i crkve.

Pravilnikom su definisani podsticaji za nabavku sadnica vinove loze. U svrhu podsticanja podizanja proizvodnih zasada domaćih i odomaćenih sorti vinove loze prihvatljivi troškovi za sadnice, za zasade navedenih sorti, uvećavaju se za 100.000 din/ha. Pravilnikom su definisane odomaćene sorte vinove loze i to su: Prokupac, Vranac, Crna Tamjanika, Frankovka, Portugizer, Skadarka, Bagrina, Začinak, Kavčina, Kratošija, Seduša, Smederevka, Kreaca, Slankamenka bela, Slankamenka crvena (Plovdina), Ružica, Buvijeova ranka, Muskat Krokan, Sremska Zelenika, Malvazija, Bakator beli, Medenac beli, Šipon (Furmint), Lipolist (Haršleveli), Bela Dinka, Skadarka bela, Žilavka i Šasla.

Pravilnikom su definisani i: podsticaji za nabavku naslona, odnosno kolja; podsticaji za analizu zemljišta i podsticaji za pripremu zemljišta. Podsticaji za nabavku naslona podrazumevaju prihvatljive troškove nabavke drvenih ili betonskih stubova, kao i žice u cilju postavljanja kolja kod zasada vinove loze. Podsticaji za analizu zemljišta podrazumevaju prihvatljive troškove hemijske analize sa preporukom djubrenja zemljišta. Podsticaji za pripremu zemljišta podrazumevaju prihvatljive troškove za nivelisanje zemljišta, kao i izgradnju terasa na nagnutim terenima.

Pravilnikom je definisano da se podsticaji za proizvodne zasade isplaćuju na osnovu broja sadnica i njihove cene, s tim da visina podsticaja zavisi od gustine sadnje. Konkretno, Pravilnikom je definisan i minimalni i maksimalni broj sadnica po jednom hektaru za pojedine sorte vinove loze, kao i maksimalni iznos podsticajnih sredstava po jednoj sadnici. Kod stonih sorti vinove loze minimalni broj posađenih sadnica po jednom hektaru je 3.000, a maksimalni broj je 4.500. Vinske sorte vinove loze mogu gušće da se posade, te je ukupan maksimalni broj sadnica na jednom hektaru 6.000. Minimalni broj sadnica na jednom hektaru za domaće i odomaćene sorte vinove loze

gajene na tradicionalni način je 7.000, a maksimalni 10.000. Za sve tri sorte vinove loze maksimalni iznos podsticajnih sredstava za jednu sadnicu je 50 din/kom.

Korisnici mogu da ostvare pravo na podsticaje u iznosu od 40%, odnosno 50% za područja sa otežanim uslovima rada, od vrednosti realizovane investicije. Maksimalni iznosi po korisniku podsticaja za podizanje višegodišnjih zasada, u zavisnosti od vrste podsticaja, su: (a) za nabavku sadnica vinove loze – 2.000.000 dinara; (b) za nabavku naslona, odnosno kolja – 700.000 dinara; (c) za pripremu zemljišta – 200.000 dinara, s tim da je maksimalni iznos sredstava po hektaru – 20.000 dinara; (d) za hemijsku analizu zemljišta, odnosno ispitivanje mehaničkog sastava zemljišta – 100.000 dinara. Korisnici podsticajnih sredstava mogu ostvariti pravo i na dodatnih 100.000 dinara po hektaru ukoliko su zasadili domaće ili odomaćene sorte vinove loze, kao i ukoliko su proizvodni zasadi vinove loze u potpunosti podignuti na nadmorskoj visini većoj od 200 metara. Ukupni maksimalni iznos podsticaja, po korisniku podsticaja, iznosi 3.000.000 dinara.

Pravilnikom o korišćenju podsticaja za proizvodnju sadnog materijala, sertifikaciju i klonsku selekciju (Službeni glasnik Republike Srbije br. 48/2013) definisani su podsticaji za proizvodnju sadnog materijala, kao i podsticaji za sertifikaciju i klonsku selekciju. Podnosilac zahteva ostvaruje pravo na korišćenje podsticaja za proizvodnju sadnog materijala ukoliko je podigao matični zasad sa najmanje 200 sadnica osnovne kategorije, odnosno najmanje 2.000. Iznosi podsticaja, za sadnice osnovne kategorije, su kod vinove loze 500 dinara po sadnici. Podsticaji za sertifikaciju i klonsku selekciju se određuju u maksimalnom iznosu od 2.000.000 dinara.

Pravilnikom o podsticajnim programima za investicije u poljoprivredu za unapređenje konkurentnosti i dostizanje standarda kvaliteta kroz podršku unapređenja kvaliteta vina i rakije (Službeni glasnik Republike Srbije br. 48/2013 i 33/2016), definisani su podsticaji za pojedinačne proizvođače vina, kao i podsticaji za udruženja proizvođača vina.

Podsticaji za pojedinačne proizvođače vina bez geografskog porekla ostvaruju se kroz nadoknadu troškova laboratorijske analize pet vina, izvršene od strane ovlašćene laboratorije za kvalitet vina. Podsticaji za pojedinačne proizvođače vina sa geografskim poreklom ostvaruju se kroz nadoknadu troškova laboratorijske analize deset vina, izvršene od strane ovlašćene laboratorije za kvalitet vina.

Tabela br. 1 Iznosi podsticaja za razvoj vinogradarstva, rasadničarstva i proizvodnje vina u 2017. godini

Namena/pravni osnov	Potencijalni korisnici	Iznosi podsticaja
<p>Pravilnik o podsticajima programa za unapređenje konkurentnosti za investicije u fizičku imovinu poljoprivrednog gazdinstva kroz podršku podizanja višegodišnjih proizvodnih zasada voćaka, vinove loze i hmelja (Sl. glasnik RS br. 37/2017)</p>	<p>Pravno lice, preduzetnik i fizičko lice – nosilac poljoprivrednog gazdinstva</p>	<p>Maksimalni iznos podsticaja po korisniku je 3.000.000 RSD (2.000.000 RSD za sadni materijal, 700.000 RSD za naslone, 200.000 RSD za pripremu zemljišta i 100.000 RSD za analizu zemljišta)</p>
<p>Pravilnik o korišćenju podsticaja za proizvodnju sadnog materijala, sertifikaciju i klonsku selekciju (Sl. glasnik RS br. 48/2013)</p>	<p>Pravno lice i preduzetnik</p>	<p>Maksimalni iznos podsticaja po korisniku je 2.000.000 RSD</p>
<p>Pravilnik o podsticajima programima za investicije u poljoprivredi za unapređenje konkurentnosti i dostizanje standarda kvaliteta kroz podršku</p>	<p>Registrovani proizvođači vina i rakije i udruženja proizvođača vina i rakije</p>	<p>Maksimalni iznos podsticaja po korisniku je 25.000 RSD, odnosno 50.000 RSD u područjima sa otežnim uslovima, za proizvođače vina, odnosno rakije bez geografskog porekla Maksimalni iznos podsticaja po korisniku je 100.000 RSD</p>

unapređenja kvaliteta vina i rakije (Sl. glasnik RS br. 48/2013)		za proizvođače vina i rakije sa geografskim poreklom, a 500.000 RSD za udruženja proizvođača vina i rakije
---	--	---

Izvor: *Informator Podsticajna sredstva u 2017. godini (2017)*, Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, Republika Srbija, Beograd, str. 29.

Podsticaji za udruženja proizvođača vina se utvrđuju u procentualnom iznosu od 50%, odnosno 65% od vrednosti realizovanih troškova, umanjeni za iznos sredstava na ime poreza na dodatu vrednost, a u skladu sa posebnim propisima kojima se uređuje raspodela podsticaja poljoprivredi i ruralnom razvoju.

U tabeli broj 1 prikazani su ukupni iznosi podsticaja za razvoj vinogradarstva, rasadničarstva i proizvodnje vina u 2017. godini. Na osnovu analize prikazanih podataka može se zaključiti da je u skladu sa Pravilnikom o podsticajima programa za unapređenje konkurentnosti za investicije u fizičku imovinu poljoprivrednog gazdinstva kroz podršku podizanja višegodišnjih proizvodnih zasada voćaka, vinove loze i hmelja (Sl. glasnik RS br. 37/2017) maksimalni iznos podsticaja po korisniku 3.000.000 dinara.

Maksimalni iznos podsticaja po korisniku, u skladu sa Pravilnikom o korišćenju podsticaja za proizvodnju sadnog materijala, sertifikaciju i klonsku selekciju (Sl. glasnik RS br. 48/2013), je 2.000.000 dinara. U skladu sa Pravilnikom o podsticajima programima za investicije u poljoprivredi za unapređenje konkurentnosti i dostizanje standarda kvaliteta kroz podršku unapređenja kvaliteta vina i rakije (Sl. glasnik RS br. 48/2013) maksimalni iznos podsticaja po korisniku je 25.000 dinara, odnosno 50.000 dinara u područjima sa otežnim uslovima, za proizvođače vina bez geografskog porekla. Maksimalni iznos podsticaja po korisniku, za proizvođače vina sa geografskim poreklom, je 100.000 dinara, a 500.000 dinara za udruženja proizvođača vina. Svi zahtevi korisnika se prosleđuju i analiziraju u Upravi za agrarna plaćanja pri Ministarstvu poljoprivrede.

Podrška države razvoju vinskog turizma

Podrška države je neophodna i u svrhu razvoja vinskog turizma, kao jednog od oblika ruralnog turizma. Na osnovu prethodnih istraživanja zaključeno je da u Srbiji ne postoji posebna finansijska podrška razvoju vinskog turizma. Podrška države se u prethodnim godinama, pretežno, zasnivala na postavljanju turističke signalizacije i definisanju vinskih puteva. Konkretno, Ministarstvo privrede Republike Srbije iniciralo je projekat „Vinski putevi Srbije“, čiji je cilj bio definisanje turističke ponude vinskog turizma. U okviru ovog projekta definisano je devet vinskih puteva na području Republike Srbije, koji se nalaze i na turističkoj mapi Evrope. Istovremeno „izvršeno je i lociranje vinarija pomoću GPS uređaja za mobilno mapiranje“ i postavljena je turističko-saobraćajna signalizacija (<http://www.putvina.srbije.rs>).

U skladu sa rezultatima navedenog projekta vinski putevi u Republici Srbiji su: (a) put vina Fruška gora; (b) put vina Vršac; (c) put vina Palić; (d) put vina Smederevo; (e) put vina Oplenac; (f) put vina Negotin; (g) put vina Knjaževac; (h) put vina Župa; (i) put vina Kosovo i Metohija.

Definisanje vinskih puteva je značajan početni korak u razvoju vinskog turizma u Republici Srbiji. U cilju daljeg razvoja neophodna je promocija ovog vida turizma, a u tom pogledu primarna je podrška države, odnosno resornih ministarstava, kao i nacionalne, regionalnih i lokalnih turističkih organizacija. Razvoj vinskih puteva mogao bi da omogući finansiranje ruralnog turizma s obzirom na to da ima pozitivne finansijske efekte na (Radović, 2015):

(a) nacionalnu ekonomiju - razvoj vinskih puteva doprinosi atraktivnosti ruralnih turističkih destinacija, što povećava turistički promet i omogućava razvoj vinskog, odnosno ruralnog turizma, a time i ruralni, regionalni i ukupni privredni razvoj države. Navedeno bi omogućilo i veća izdvajanja iz državnog budžeta za subvencionisanje razvoja ruralnog turizma. Ukoliko bi se vinski turizam promovisao i na međunarodnom turističkom tržištu i realizovao dolazak stranih turista, mogao bi da se ostvari i veći multiplikativni efekat na lokalnu i nacionalnu ekonomiju, kao i pozitivan uticaj na platni bilans;

(b) lokalno-ekonomske zajednice - razvoj vinskog turizma omogućio bi privredni razvoj, a time i veći finansijski potencijal lokalno-ekonomskih zajednica, a deo sredstava mogao bi da se usmeri na finansiranje ruralnog turizma i to u svim segmentima razvoja ruralne turističke ponude (razvoj smeštajnih kapaciteta, turističkih sadržaja, infrastrukture, edukaciju kadrova i sl.)

(c) subjekte ruralnog turizma - vinski putevi mogli bi da utiču i na povećanje finansijskog potencijala subjekata ruralnog turizma. U tom cilju potrebno je da turističke agencije formiraju autentičan vinsko-ruralni turistički proizvod, gde bi turistički aranžmani podrazumevali i smeštaj turista u seoskim turističkim domaćinstvima. Ruralni domaćinstva bi u okviru turističke ponude trebalo da imaju i prodaju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, suvenira, proizvoda starih zanata i domaće radinosti, što bi objedinjeno povećalo finansijski potencijal subjekata ruralnog turizma i omogućilo im veći stepen samofinansiranja turističke delatnosti.

Zaključak

Na osnovu izloženih podataka može se zaključiti da u Republici Srbiji postoji zadovoljavajuća finansijska podrška države razvoju vinogradarstva i proizvodnje vina. Podrška države je neophodna i u svrhu razvoja vinskog turizma, kao jednog od oblika ruralnog turizma. Na osnovu prethodnih istraživanja zaključeno je da u Srbiji ne postoji posebna finansijska podrška razvoju vinskog turizma. Podrška države se u prethodnim godinama, pretežno, zasnivala na postavljanju turističke signalizacije i definisanju vinskih puteva.

Vinski turizam, kao jedan od oblika ruralnog turizma, može u značajnoj meri da doprinese razvoju ovog vida turizma, ali i da omogući revitalizaciju vinogradarstva i vinarstva u Srbiji. Navedena tvrdnja se može argumentovati činjenicom da vinski putevi, koji predstavljaju najčešću formu vinskog turizma, doprinose atraktivnosti turističke destinacije, a time i njenoj posećenosti. Razvojem vinskog, odnosno ruralnog turizma povećava se ekonomska snaga poljoprivredno-turističkih gazdinstava. Na ovaj način se stvara finansijski potencijal za veća ulaganja u nove zasade vinograda, što bi moglo da predstavlja dodatni zamajac revitalizacije vinogradarstva i vinarstva u Srbiji.

Literatura

Informator: Podsticajna sredstva u 2017. godini (2017): Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, Republika Srbija, Beograd.

Jakšić D. (2012): Informacija o vinogradarstvu i vinarstvu Republike Srbije, Ministarstvo poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije, Sektor za poljoprivrednu politiku i međunarodnu saradnju, Beograd.

Korać N. (2012): Od autohtonih do novostvorenih (domaći sortiment) vinskih sorti vinove loze danas, list „Poljoprivrednik“, broj 2478, AD „Dnevnik-Poljoprivrednik“ Novi Sad, str.13.

Kušen E. (1999): Vinske ceste, stanje kod nas i strana iskustva, Zbornik radova sa Okruglog stola: Program „Razvitak turizma na ruralnom prostoru - hrvatske vinske turističke ceste“, Hrvatski farmer d.d, Zagreb, str. 12-16.

Pejanović, R. (2013): Ogledi iz agrarne i ruralne ekonomije, monografija, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad.

Pivac T. (2012): *Vinski turizam i vinski putevi*, Edicija Kulturno-istorijska baština Vojvodine: Vinogradarstvo i vinarstvo u Vojvodini, KID PČESA i Klub 100 plus, Novi Sad, str. 561-573.

Pravilnik o podsticajnim programima za unapređenje konkurentnosti za investicije u fizičku imovinu poljoprivrednog gazdinstva kroz podršku podizanja višegodišnjih proizvodnih zasada voćaka, vinove loze i hmelja, Službeni glasnik Republike Srbije br. 37/2017.

Pravilnik o korišćenju podsticaja za proizvodnju sadnog materijala, sertifikaciju i klonsku selekciju, Službeni glasnik Republike Srbije br.48/2013.

Pravilnik o podsticajnim programima za investicije u poljoprivredi za unapređenje konkurentnosti i dostizanje standarda kvaliteta kroz podršku unapređenja kvaliteta vina i rakije, Službeni glasnik Republike Srbije br. 48/2013 i 33/2016.

Rabotić B. (2012): *Selektivni oblici turizma*, Prezentacija, Dostupno na: <http://91.185.99.78/skripte/selektivni-novo/predavanje.1pdf> (sajtu pristupljeno: januar 2018.)

Radović G, Pejanović R. (2013): *Značaj vinskih puteva za razvoj ruralnog turizma u Republici Srbiji*, Zbornik radova; II NAUČNO STRUČNA KONFERENCIJA -

JAHORINSKI POSLOVNI DANI: PREDUZETNIŠTVA, GASTRONOMIJE I TURIZMA; Jahorina, 5-9. mart 2013; str. 145-159.

Radović G, Vasiljević Z. (2016): Rural tourism in the function of the Republic of Serbia development, In: Thematic Proceedings II: TOURISM IN FUNCTION OF DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF SERBIA, 1st International Scientific Conference, 2-4 June, 2016, Vrnjačka Banja, Serbia, University of Kragujevac, Faculty of hotel management and tourism in Vrnjačka Banja; pp. 33-50.

Radović G. (2015): Modaliteti finansiranja ruralnog turizma u Republici Srbiji, Doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet,

Departman za ekonomiku poljoprivrede i sociologiju sela, Novi Sad. Trmčić S. (2010): Tradicija u proizvodnji grožđa i vina i brojno vinski podrumi-prepoznatljiv imidž Srbije, Tematski zbornik radova: Unapređenje turizma kao faktora razvoja privrede Republike Srbije, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 338-353.

<http://www.putvina.srbije.rs>